

Kuva 1. Impivaara hierarkkisen ja väkivaltaisen yhteiskunnan kritiikkinä? ”Sinne siirrymme ja rakennamme uuden maailman” (Kivi 1975, 93) . Kuva: Antero Tenhunen / Yle

HEIKKI SIRVIÖ

Impivaara vapauden ja vastarinnan kuvitteellisena tilana

Kaikki ”me” tiedämme, mitä Impivaara tarkoittaa. Mutta tiedämmekö saman Impivaaran, josta *Seitsemässä veljeksessä* (Kivi 1870) kerrotaan? Tai tiedämmekö keskenämme samoin? Epäilen. Tästä syystä pidän tarpeellisena perehtyä Impivaaran merkityksiin julkisen puheen kielikuvana. Pyrin tunnistamaan Impivaara-vertauksen vakiintuneen käyttötavan, sen viime aikoina yleistyneen haastamisen, sekä rinnastamaan nämä käyttötavat *Seitsemän veljeksien* Impivaaraan. Kiven romaanin keskeinen paikka on muodostunut erityiseksi *topokseksi* – kirjalliseksi ja retoriseksi aiheeksi – jossa kuvitteellinen paikka saa merkillisen tehtävän yhteiskunnallisen todellisuuden ja varsinkin sen vaihtoehdottoman tulkinnan määrittäjänä. Tästä syystä Impivaarassa on käytävä uudelleen ja katsottava minkälaisia peikkoja sen luoliin kätkeytyy.

Kuvitellut maailmat ja kuvitteelliset paikat voivat jäsentää ja muokata todellisuuskäsitystä ja kokemuksia. Kollektiivisten merkitysten kannalta vaikutusvaltaisen romaanin tapahtumapaikkana ja voimallisena symbolina Impivaara on muodostunut osaksi suomalaista mentaalihistoriaa ja kielenkäyttöä. Kuvitteellisena paikkana Impivaara näyttää saaneen huonon maineen: siihen on liitetty pääsääntöisesti eristyneisyyteen ja vanhakantaisuuteen liittyviä kielteisiä mielleyhtymiä. Kuitenkin tätä Impivaara-vertauksen käyttöä myös haastetaan. Tutkin siis Impivaaran kuvitteellisen paikan vakiintuneen käyttötavan suhdetta sen haastamiseen ja näin muodostuvan Impivaaran kiistanalaisuuden suhdetta Kiven romaaniin.

Seitsemällä veljeksellä on rikas kriittinen historia, eikä sillä tästä syystä ole yhtenäistä kollektiivista tulkintahistoriaa. Jonkinlainen kollektiivinen tulkintahistoria sillä kuitenkin on: nimittäin kouluopetuksessa muodostunut yleisluontoinen ymmärrys kirjan tapahtumista. Tähän liittyvä pedagogia on villien metsäläisten kasvaminen yhteiskunnan jäseniksi. Tätä ylimalkaista ja itsestään selvää tulkintaa voidaan nimittää *Seitsemästä veljeksestä* muodostetuksi kansalliseksi allegoriaksi, mikä kuitenkin ei ole romaanin huolellisen luennan tai sen kriittisen historian oikeuttama tulkinta. *Seitsemän veljeksien* retorinen käyttö liittyykin läheisemmin mentaalihistoriaan kuin Kiven

romaanin kriittiseen historiaan. Maantieteen näkökulmasta romaanin keskeinen paikka, Impivaara, on muodostunut paljon käytetyksi vertauskuvaksi sekä Suomen ydin–periferia -asetelman että kansainvälisen aseman arvioinnissa. Pyrin artikkelissa osoittamaan, että juuri huonosti perusteltuun kansalliseen allegoriaan suhteutettuna Impivaara on voinut muodostua takapajuisen eristäytymisen kielteiseksi vertauskuvaksi.

Tulkitsen Impivaaraa termillä *topos* (Burgess ym. 2001), joka yhdistää tässä kolme asiaa: (kuvitteellisen) paikan ja (mielen)maiseman, vakiintuneen kirjallisen aiheen, sekä poliittisessa puheessa viljellyn retorisen aiheen. Impivaaran käyttöyhteyksien tunnistamisen kautta luen esiin erityisiä tulkintoja ”suomalaisuudesta” suhteessa ”kansainvälisyyteen”. Kytken nämä aiheet Impivaaraan kulttuurintutkija Fredric Jamesonin (1991; 2008) kognitiivisen kartoituksen käsitteen avulla.

Impivaaran merkityksiä julkisessa kielenkäytössä voisi tarkastella pidemmällä ajanjaksolla esimerkiksi genealogisella tai käsitehistoriallisella otteella. Tässä on aineiston osalta tyytyminen vähempään, ja sitä paitsi rajattu otanta Impivaaran merkityksestä nykykeskustelussa (2010-luku) riittää osoittamaan sekä tietyn käyttötavan vakiintuneisuuden että sille viime aikoina nousseet vastaäännet.

Esitän seuraavaksi kognitiivisen kartoituksen teoreettisen näkökulman, jonka avulla selitän Impivaara -vertausten tavanomaista käyttöä julkisessa keskustelussa. Tällöin painottuu erityisesti kapitalismin geopolitiikkaan sopeutumisen vaatimus. Tätä teoreettista taustoitusta seuraavassa osiossa ”Impivaara kiistanalaisena topoksena” esittelen aineiston ja luokittelen sen kolmentyyppisiin Impivaaran käyttötapoihin, joista luen esiin Impivaaraa koskevia olettamuksia suhteessa kognitiivisen kartoituksen prosessiin. Tämän jälkeen esitän Impivaaran tulkintamahdollisuuksia linjaavan katsauksen *Seitsemän veljeksien* kriittiseen historiaan ja lopuksi kysyn, mitä tunnistamani Impivaarat kertovat suomalaisten geopolitiittisesta mielikuvituksesta.

Kuvitellut maailmat kognitiivisena kartoituksena

Kun julkisessa keskustelussa viitataan Impivaaraan, näytetään samalla vedottavan jonkinlaiseen todellisuusperiaatteeseen, jonka vastakohtaksi Impivaara asetetaan. Tällöin viitataan (ainakin periaatteessa) *Seitsemän veljeksien* kertomusmaailmaan ja siinä ilmeneviin paikkoihin ja suhteisiin, joista ammennetaan metaforista ilmaisuvoimaa nykyhetkiseen yhteiskunnalliseen puheeseen.

Tämänkaltaista kuvitteelliseen paikkaan vetoamista voidaan kutsua kognitiiviseksi kartoitukseksi (*cognitive mapping*, Jameson 1984 [1991], 54). Tulkittaessa Impivaaran toposta suomalaisessa keskustelussa kognitiivinen kartoitus ei ole *Seitsemän veljeksien* tulkinnan väline vaan heuristinen lähtökohta, jonka avulla voidaan ymmärtää mistä Impivaaraan vetoamisessa on kyse. Kognitiivinen kartoitus tarkoittaa tapoja, joilla yksilöt tai kollektiivit tulkitsevat ja merkityksellistävät kapitalismin maailmanjärjestelmää ja pyrkivät arvioimaan asemaansa ja sijaintiaan sen suhteen (Tally 2013, 68). Nämä merkityksellistävän kartoituksen tavat vaikuttavat siihen, millaisena ihmiset tuottavat elämäkäytäntöjensä tilat tai myös geopoliittisen tilan (Jameson 1995, 3). Tätä taustaa vasten Impivaaraa on käytetty erityisesti varoittamaan kansallisesta eristäytymisestä ja vaatimaan avautumista ylikansallisille prosesseille. Useimmiten avautuminen saa merkityksensä kapitalismin maailmanjärjestelmää koskevasta taloustiedosta tai hieman avarammin ihmisten ja ideoiden liikkumiseen ja niiden edistämiseen liittyvistä arvoista. Koska puhe on geopoliittisista, eri asteisesti tietoisista puhetavoista, avautumisen diskurssille on myös kilpailevia tulkintoja tai suoranaisia haastajia. Niitä on alkanut ilmetä erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneen kansallisten tilasuhteiden määrittelyä koskevan poliittisen polarisaation myötä.

Osana kognitiivisen kartoituksen prosessia Impivaara vaikuttaa toimivan kansallisen allegorian (Jameson 1979 [2008], 94) tavoin. Käsite ei ole niinkään tarpeellinen *Seitsemän veljeksien* luennassa, vaan Impivaaraan vetoavien puheenvuorojen ymmärtämisessä. Ne nimittäin implisiittisesti olettavat Impivaaran olevan kollektiivisesti merkityksellinen ja vetoava viitekohta Suomen valtiota, suomalaista yhteiskuntaa ja kansallista skaalaa koskevista tilasuhteista puhuttaessa.

Seitsemää veljestä koskeva tutkimus (esim. Hyvärinen 2004) on uskottavasti osoittanut, että kansakunta ei kuulu Kiven romaanin horisonttiin. *Seitsemän veljestä* ei siis sen paremmin allegorisoi kuin kuvittele kansakuntaa (Anderson 2006). Kansallisen allegorian horisontti onkin osa sitä laajempaa mentaalihistoriaa, johon myös *Seitsemän veljestä* sisältyy. Jamesonin mukaan

– – kansallinen allegoria tulee ymmärtää muodollisena yrityksenä silloittaa laajeneva kuilu jokapäiväistä elämää jossakin kansallisvaltiossa koskevan eksistentiaalisen aineiston ja monopolipääoman rakenteellisen taipumuksen kehittämän maailmanlaajuuden, oleellisesti ylikansallisen skaalan, välillä. (Jameson 2008, 94).

Tähän Jamesonin tunnistamaan skaalojen väliseen kuiluun huutavat myös Impivaaraan vetoavat puheenvuorot. Tässä suhteessa on toissijaista, onko tarpeellista tulkita romaanin veljessarjan

Impivaarassa läpikäymää kulttuuriekologista prosessia allegoriana laajemman yhteisön vaiheista ja elämäntavan muutoksesta, sillä selvästikin Impivaaraa pidetään käyttökelpoisena kielikuvana vetoamaan suomalaisen poliittisen yhteisön tilallispoliittisiin käsityksiin. Sikäli kun puheenvuorojen kohteena on ”kansakunta” se tulee ymmärtää Georges Brubakerin (2004) tavoin poliittisena väitteenä, ei etnokulttuurisena tosiasiana.

Tulkittaessa Impivaaran kuvitteellista paikkaa topoksena on syytä erottaa vakiintuneen kirjallisen aiheen ja poliittisen puheen retorisen aiheen aspektit, sillä ero on oleellinen analysoitaessa Impivaaran merkityksiä. Kirjallisesti perustellun tulkinnan kautta onkin mahdollista haastaa Impivaaran julkisessa puheessa saamat merkitykset ja myös arvioida uudelleen keskusteluja, joihin Impivaara on vedetty mukaan.

Impivaara kiistanalaisena topoksena

Impivaaraan vetoaminen saa voimansa Kiven *Seitsemän veljeksien* asemasta suomenkielisen kirjallisuuden alkuteoksena ja sille annettusta kansallisesta merkityksestä, jonka keskeinen osa on kouluopetuksen myötä muodostunut laaja mutta epätasainen Kiven romaanin tuntemus.

Topoksena Impivaara on 2010-luvulla politisoitunut erityisellä tavalla. Sen perusmerkitys on edelleen kansainvälistymisen eri muotojen vaihtoehdottomuuden korostus, mutta nykyisin on havaittavissa, että niin kutsutut kansallismieliset tahot (esim. Viren 2018) nostavat Impivaaran tarvittaessa esille ja pyrkivät sen uudelleentulkintaan (esim. Hännikäinen 2018). Seuraavaksi tarkasteltava aineisto on koottu hakemalla *Google*-hakukoneen avulla uutisaineistoja hakusanoilla Impivaara valtio (6), Impivaara politiikka (6), Impivaara talous (10), Impivaara kulttuuri (6) ja Impivaara yhteiskunta (8). Sama aineisto saattoi esiintyä hakutuloksissa eri hakusanoilla. Hakutuloksista olen valinnut uutis- ja mielipidetekstit, jotka vetoavat *Seitsemän veljeksien* Impivaaraan, ja erityisesti sellaiset tulkinnallisesti rikkaammat tekstit, joissa Impivaara-aihetta kehitellään vähintään parilla lauseella. Tällä tavalla kokosin kaikkiaan 30 uutista tai puheenvuoroa, joiden perusteella Impivaaran julkinen käyttö on hahmotettavissa ja tunnistettavissa.

Tulkintani ensimmäisenä vaiheena olen jaotellut tekstit kolmeen sisältöluokkaan ja nimennyt ne seuraavasti: Impivaara ylikansallistumisen vastakohtana (18 kpl), kansallinen Impivaara (6 kpl) ja kolmannet Impivaarat (6 kpl). Ensimmäinen luokista pyrkii tunnistamaan Impivaara topoksen

tavallisimman ja hallitsevan käyttötavan, toinen luokka sisältää edellistä puhetapaa haastavia puheenvuoroja, ja kolmas luokka Impivaaran uudelleen tulkintaan tähtääviä puheenvuoroja.

Impivaaran tarkoitushakuiseen käyttökelpoisuuteen vaikuttanee, että ”politiikka on sika, joka syö kaiken” (Heikkinen 2017). Eduskunnan kirjasto järjesti 2011 näyttelyn nimeltä ”Mekin olemme lukeneet joitakin kirjoja” suomalaisen politiikan tärkeimmistä kirjoista (Halonen 2011).

Kaunokirjallisista teoksista juuri *Seitsemän veljestä* on Eduskunnan keskusteluissa siteeratuin. Voidaankin olettaa, että nämä eduskuntakeskustelut ovat vaikuttaneet Impivaaran vakiintumiseen poliittisen puheen topokseksi. Impivaaran perusmerkityksen vakiintuneisuudesta kertoo, että esimerkiksi wikisanakirja tarjoaa määritelmän sanalle impivaaralainen: ”(*politiikka*) sisäänpäin käpertyvä, kansainvälisyyden vastainen, eräitä kansainvälisiä järjestöjä kuten EU ja NATO, ja niihin kuulumista vastustava” (<https://fi.wiktionary.org/wiki/impivaaralainen>).

Impivaara ylikansallistumisen vastakohtana

Suomen valtion ja sen asukkaiden pyrkimyksissä kognitiiviseen kartoitukseen Impivaaralle määritetty sijainti ja merkitys tulevat edustavasti esille Vihreiden kansanedustajan Johanna Sumuvuoren (2011) kirjoituksessa ”Impivaaran tuolla puolen”. Sumuvuoren mukaan Impivaara sijaitsee Pohjois-Euroopassa ja sitä asuttavat ”impivaaralaiset” ovat jotenkin vajavaisesti halukkaita osallistumaan maailman asioihin siitä huolimatta, että erilaiset mediavirrat tuovat maailman tapahtumat, ongelmat ja kriisit miltei viiveettä heidän tietoonsa. Impivaara samastetaan yhtenäiskulttuuriin, josta kiirehditään väittämään, ettei sitä ole olemassakaan. Teksti asemoi Impivaaran vastakohtaksi kansainvälisen yhteisön. Suomi on ilmeisen velvoittavasti, ellei pakollisesti sen osa, ”eikä voi käpertyä vain nurkkakuntaisesti itseensä varjelemaan utooppista Impivaaraa, jota ei koskaan ollutkaan”. Sinänsä kaikin tavoin järkevästi esimerkiksi pitkäjänteiseen kehitysyhteistyöhön ja kriisinhallintaan osallistumisen puolesta argumentoiva teksti saa kummallisen ehdottoman sävyn juuri kohdissa, joissa se vetoaa Impivaaraan, kuvitteelliseen paikkaan, jonka todellisuuden kieltämistä (”ei ole olemassakaan”, ”ei koskaan ollutkaan”) kirjoittaja selvästi pitää tärkeänä.

Poliitikon puheenvuoron tulkinnassa huomio voisi kiinnittyä sen viestiin tai puhetekoon; selvästikin Sumuvuori argumentoi Perussuomalaisten kansallisen edun ja itsekkyyden linjauksia vastaan osana vuoden 2011 Eduskuntavaalikamppailua. Tässä huomion kohteena ovat kuitenkin Impivaaran

retorisen topoksen käyttö ja sille annetut merkitykset. Sumuvuoren tekstissä, niin kuin usein muulloinkin, ollaan sangen kaukana *Seitsemän veljeksien* Impivaarasta. Oikeastaan Impivaara on todella huono vertauskuva yhtenäiskulttuurille. Kertomuksen Impivaaraan väistettiin juuri yhdenlaista, kirkkokurin ylläpitämää yhtenäiskulttuuria ja sen vaatimuksia. Sumuvuoren Impivaara on myös samanaikaisesti sekä utooppinen että nurkkakuntainen paikka, johon käperrytään. Näin määritellyllä Impivaaralla vahvistetaan erityistä kognitiivisen kartoituksen muotoa, jossa oleellisia ovat ylikansalliset verkostot ja niissä sijoittuminen. Sumuvuoren puheenvuoro on antiutooppinen siten, ettei mitään vallitsevan todellisuuden tuonpuoleista sallita edes kuviteltavaksi, vaan toimintaympäristöksi on hyväksyttävä tiuhasti verkostoituneen maailman tapahtuminen ja kriisit, joihin on kaikin tavoin osallistuttava käpertymisen asemasta. Sumuvuori siis istuttaa nurkkakuntaiset puhuteltavansa lukkarin penkkiin kuulemaan, että hänen todellisuudeksi vahvistamansa kognitiivisen kartan tuonpuoleisia mahdollisuuksia, tai edes maailmassa orientoitumisen poliittisia vaihtoehtoja, ei ole.

Samaan vaalikamppailuun liittyy myös Eurooppalainen Suomi ry:n toiminnanjohtaja Arto Aniluodon (2011) kirjoitus, jossa hän asettaa vastakkain kansainvälisen ja impivaaralaisen Suomen. Aniluoto maalaa tekstissään suorastaan klaustrofobisen geopolittisen kuvan Suomesta ”Euroopan peränurkkaan” eristettynä. Tämän eristyneisyyden voittaminen teknologian avulla oli myös juuri hiljattain kokenut kolauksen vuoden 2010 Eyjafjallajökullin tulivuorenpurkauksen nostattamien tuhkapilvien häirittyä lentoliikennettä. Sulkeutuneisuutta ja vain vaivoin ylläpidettävien yhteyksien haavoittuvuutta koskevan kauhun kautta lukijansa virittänyt Aniluoto korostaa kansallisvaltioiden voimattomuutta ja erityisesti Suomen pienuutta ”globaalien” talous- ja ympäristökysymysten edessä, ja pitää ”uskomattomana”, että vaaleissa tehdään valintaa ”impivaaralaisen Suomen” ja kansainvälisyyden välillä. Aniluoto määrittelee impivaaralaisen Suomen kansallisromanttiseksi haavekuvaksi, jonka hän varoittaa muuttuvan painajaiseksi. Huomionarvoista puheenvuoron ilmentämässä geopolittisessä ajattelussa on erityisesti epäuskon ja pelon kautta artikuloitua eristäytyneisyyden teema sekä valtiotoimijuuteen ja erityisesti suvereniteetin kautta ymmärrettyyn Suomen valtion toimintakykyyn kohdistuva epäily. Impivaara nostetaan näiden kielteisesti arvotettujen asioiden kokoavaksi symboliksi ja suoranaiseksi uhkakuvaksi.

Impivaarasta puhuttiin 2010-luvulla korostuneen paljon ennen 2011 eduskuntavaaleja, joissa perussuomalaiset nousivat suureksi puolueeksi, ja toisen kerran vuonna 2015 pääministeri Juha Sipilän Keskustajohtoisen oikeistohallituksen muodostamisen yhteydessä. Jälkimmäisessä tapauksessa tämä johtui luultavimmin kansallissovinnistisen oikeistopopulismin sovittamisesta talousoikeistolaisuuteen, jolloin horisontti maailman asioihin kaventui kansallisen edun

näkökulmaksi. Tätä moni kommentaattori piti asianmukaisena nimittää siirtymiseksi Impivaaran suuntaan (esim. Vuorenrinne 2015), vaikka käytännössä hallituspolitiikan ytimessä olivat talouspuheen kesto-uhonaiheet vientikilpailukyvyistä ja ylikansallisten markkinavoimien asettamiin ehtoihin sopeutumisesta. Myös pitkäaikainen talousmadonlukija, valtiovarainministeriön tuolloin jo entinen valtiosihteeri Raimo Sailas (Lampi 2015) katsoi Sipilän hallitusohjelmassa olevan ”talouden osalta impivaaralainen sävy”, joka viittasi ylikansallisen näkökulman ohuuteen. Näissä puheenvuoroissa korostuvat maantieteellisten skaalojen ristiriidat, ja Impivaara asettuu kansallisen näkökulman symboliksi.

Impivaaran todellisuuspakoisuutta tai mahdottomuutta koskevat puheenvuorot liittyvät usein juuri talouskysymyksiin, joiden suhteen epäpolitisoiiva vaihtoehdottomuuden korostus ja tämän kytkeminen ylikansalliseen skaalaan on muutenkin suosittua. Finanssikriisin aikaan esimerkiksi vakuutettiin, että ”Impivaara ei palaa rahoitusmarkkinoille” (Alhonsuo & Heikkinen 2008), millä pyrittiin hallinnoimaan sääntelyn mahdollisuuksiin liittyviä odotuksia. Kansainvälistymisen kielteisesti arvotettuna vastakohtana Impivaara-vertaus on liitetty myös työmarkkinoiden toimintaan ja kysymykseen ulkomaisen työvoiman tarpeesta: ”Suomalaisia työmarkkinoita ei sitten avata tälläkään vaalikaudella. Impivaara pysyy Impivaarana” (Saario 2015). Työmarkkinoiden ja maahanmuuton kytkös on kannustanut laajemminkin viljelemään Impivaaraa: STTK:n puheenjohtajan Olli Palolan lausunnon (Juga 2018) mukaan ”[o]li maahanmuutosta mitä mieltä hyvänsä, Suomi ei modernina kansainvälisenä hyvinvointivaltiona ja EU:n jäsenenä voi vetäytyä vastuustaan. Ratkaisumme ei myöskään voi olla impivaaralainen eristäytyminen ja rajojen sulkeminen”.

Edeltävissä puheenvuoroissa Impivaara näyttää tarkoittavan suvereniteettiin sulkeutunutta Suomea. Impivaaran retorinen topos on tässä muodossaan hyvin oleellinen osa kansainvälistymisen ja ”avautumisen” diskurssia, jonka keskeisimpien arvojen vastakohtaksi se nostetaan. Tässä talouspuheen kautta harjoitetussa kognitiivisessa kartoituksessa kirjallisuudesta kaapattu Impivaara sekoittuu muuhun epämääräiseen historialliseen ainekseen. Poliittisen vaihtoehdottomuuden tuottamisen ohella tämän puhettavan leimallinen piirre on juuri ohut historian taju, jossa käsitys menneisyydestä tyipistyy taantumukselliseksi vastakuvaksi tämänhetkisille talouspoliittisille pyrkimyksille. Tässä suhteessa eriaineksisista lähteistä tarkoitushakuisesti ammentava kognitiivinen kartoitus ikään kuin korvaa analyttisen näkemyksen poliittis-taloudellisten prosessien historiallisuudesta.

Edellä mainittujen kansalliseen tilaan rajautuvien politiikkatoimien (ja kansallisen poliittisen päätösvallan rajallisuuden osoittamisen) ohella kapitalismin geopolitiikan kognitiivisessa

kartoituksessa Impivaaran ajatellaan siis merkitsevän eristäytymistä, tai kuten edellä yksilöruumiillisen kielikuvan kautta sanottiin, ”kääpertymistä”. Tavanomaisesti ”impivaaralaisiksi” nimitetyt pyrkimykset merkitsevät tietyiltä puhujan välttämättömiksi tai myönteisiksi arvottamilta prosesseilta suojautumista tai epäuskottaviksi arvioituja yrityksiä niiden hallintaan kansallisilla politiikkatoimilla.

Kansallinen Impivaara

Vuonna 2012 puhemies Eero Heinäluoman maininta Impivaarasta valtiopäivien avajaisissa herätti tyytymättömyyttä erityisesti perussuomalaisissa: puhemiestä moitittiin puoluepolitiikoinnista. Heinäluoma viittasi Impivaaraan rahoitusjärjestelmän ylläpidon asiayhteydessä ja kiisti osoittaneensa sanojaan erityisesti millekään puolueelle: ”Ei kohdistunut, onhan se tärkeä teema, että olisiko Impivaara rakennettavissa. Kyllähän sieltä Impivaarasta pois tultiin silloinkin” (Huusko 2012). Myös Heinäluoman Kivi-tulkintaa voi pitää huolimattomana: tosin Kiven romaanissa veljekset joutuvat väliaikaisesti pakenemaan Impivaarasta poltettuaan jouluyönä asuntonsa, mutta sinne kyllä palataan eikä sieltä enää varsinaisesti lähdetä. Lisäksi epämääräinen viittaus ”silloinkin” ei tee ontologista eroa kirjallisuuden ja historian välillä, mikä saattaa olla oireellista *Seitsemän veljeksen* mentaalihistoriallisen aseman kannalta. Sen ajatellaan kertovan kollektiivisesta menneisyydestä.

Impivaaran ja impivaaralaisuuden käyttöä pilkallisina ilmaisuina, joiden tarkoitus on osoittaa kansainvälisten ja ylikansallisten prosessien ja käytäntöjen pakollisuus ja vaihtoehtottomuus, on siis viime vuosina alettu myös haastaa. Esimerkiksi tästä kelpaa professori (emeritus) Matti Virenin (2018) blogikirjoituksessaan edellä mainittuun STTK:n Palolan lausuntoon esittämä vastalause, joka on otsikoitu ”Taas se Impivaara”. Siinä Viren epäilee impivaaralaisuuden vetoamisen tarkoittavan, ettei polarisoituneessa työmarkkina- ja maahanmuuttokysymyksessä edes ole tosiasiallista keskustelunhalua. Edellä tarkasteltua Impivaaran käyttöä vasten Virenin esittämä epäily on aiheellinen: niin vahvasti kielteisiä konnotaatioita kuvitteelliselle Impivaaralle on säilytetty.

Vakiintuneen käyttötavan torjumisen lisäksi Impivaarasta on tehty myös kansallismielistä tulkintaa. Puheessaan äärioikeistolaisen Suomen Sisu -järjestön 20-vuotisjuhlassa kirjailija Timo Hännikäinen (2018) tulkitsi Impivaaran suomalaisen identiteetin kovaksi ytimeksi. Hännikäisen tulkinta on

erinomaisen tietoinen valtionmuodostuksen konstruktivistisuudesta ja kirjallisuuden roolista kansallisen kulttuurin ja yhtenäisyyskäsityksen muodostamisessa. Kuvitteellinen paikka Kiven kertomuksessa edustaa tässä mielessä Hännikäiselle todellisia paikkoja tai paikallisuuksia, konkreettista ”isänmaata”, edellisten sukupolvien työstämää maaperää ja sukupolvien historiallista ja biologista jatkumoa. Tähän Hännikäinen kiinnittää kansanihmisen omanarvontunnon ja itsensä löytämisen Impivaaran kaltaisesta paikasta.

Tämä tulkinta eroaa monista ammattipoliitikkojen puheenvuoroista huolellisuudessaan eli tietoisuudessaan *Seitsemän veljeksien* eri tulkintamahdollisuuksista ja säilyttämällä asiavirheettömän viitesuhteen sekä kertomukseen että sen tulkintatraditioon. Kuitenkin myös Hännikäisen Impivaara nojaa vahvasti kansallisen allegorian olettamukseen veljeksistä menestyksekkäinä korvenraivaajina, jotka omalle pohjalle päästyään muodostavat uudelleen myönteisenä nähdyn suhteen myös laajempaan ihmisyyhteisöön tai ”yhteiskuntaan”. Hännikäisen itsensä löytämisen sisäinen Impivaara artikuloi uutta kansallista herätystä suhteessa kansallisen kulttuurin kyseenalaistamiseen ja vähättelyyn, mistä hän syyttää suomalaisia oppineita ja virkakuntaa. 2000-lukulaiseen äärioikeistoon vetoavaan tapaan Hännikäinen tuo esiin myös *Seitsemän veljeksien* transgression elementtejä: juopottelua, väkivaltaa ja esivallan vastustamista ”elinvoimaisena aineksena”. Omassa luennassani olen myös kiinnostunut näistä elementeistä, mutta en kehittele niitä kansallistunteen ja identiteetin lujittamisen tarpeisiin, saati etnonationalistisen nyrkkivallan oikeuttamiseen.

Kansallinen Impivaara voidaan tulkita osaksi edellä mainittua kansainvälistymiskeskustelua siinä mielessä, että pyrkimyksissään haastaa impivaaralaisuuden vakiintunutta kielikuvaa kansallinen tulkinta lähinnä torjuu Impivaaran oletetun perusmerkityksen puuttumalla kielikuvan käyttöön. Myöskään kielteisesti arvoitetun Impivaaran paheiden kääntäminen hyveiksi ei oleellisesti muuta keskustelun ehtoja.

Kolmannet Impivaarat

Kolmansiin Impivaaroihin luen tässä yhteydessä pyrkimykset Impivaaran tulkitsemiseksi uudelleen ja vastoin vakiintuneita nurkkakuntaisuuden kielikuvia. Tässä suhteessa vakavimmin kehitelty teksti on Tere Vadénin ”Kolmas Impivaara” (2012), mutta tämän suuntaisia avauksia on löydettävissä muitakin.

Esimerkiksi Tommi Uschanov (2015) on kysynyt, miksi Impivaara on eristyneisyyden kauhukuva mutta Muumilaakso ei? Tässä todellakin on kaksi joissakin suhteissa hyvin samankaltaista kirjallista paikkaa, mutta vain toinen kelpaa tilasuhteiden kognitiiviseen kartoitukseen ja toimii julkisen puheen retorisenä topoksena. Muumilaakso on eristyneen itsetyytyväisyyden ja kertomuksellisen täydellistymisen paikkana huomattavasti osuvampi kielikuva niille asioille, joita Impivaara-viittauksilla tavallisesti haetaan. Silti satumaista, turvallista paikkaa ei käytetä käpertymisestä syyttelyyn. Uschanov huomauttaa osuvasti, että Impivaaran rooli Kiven kertomuksessa on mielikuviin nähden hyvin erilainen: kulttuureissa, joissa uudisraivaaminen on keskeistä, veljeksien Impivaaraan muuttoa ”pidettäisiin merkinä aloitekyvystä ja aktiivisuudesta. Jämähäntäneisyyttä vanhaan olisi merkinnyt jääminen Jukolaan” (Uschanov 2015).

Oma kysymyksensä on, miksi suomalaisessa kulttuurissa uudisraivaaminen ei ole keskeistä, muodostihan ankarien luonnonolojen voittaminen ja korven raivaus viljelykselle niin merkittävän osan valtion ja suomalaisuuden muodostamisen sanastoa ja kuvastoa, että sitä on voitu nimittää kansalaisuskonnoksi (Kuisma 1999, 57–58). Vastaus liittyy agraarisuuden ja metsäläisyyden puhdistamiseen nykyisestä urbanisoituvasta suomalaisen kulttuurin rakennelmasta miltei väärennöstä muistuttavalla tavalla. Tämän erikoisuuden suhde Suomen valtion ja kulttuurin kannalta keskeiseen fennomaaniseen hankkeeseen (esim. Pylkkö 2006; 2009) on ristiriitainen ja kahtalainen. Yhtäältä ”korven raivaus” oli oleellinen osa fennomanian tavoittelemaa Suomen (suuriruhtinaskunnan alueen) eurooppalaista kolonisaatiota. Toisaalta fennomanian hankkeen keskeinen vallan teknologia suomalaistettavia kohtaan oli kasvatuksellisen alemmuuden tunteen ja alistussuhteen muodostaminen eurooppalaisiin kulttuuriin esikuviin. Tämä on tuottanut itsen alistuksen ja matkimisen lisäksi suomalaista kulttuuria voimallisesti määrittävän tarpeen erottautua kielteiseksi arvotetusta (agraari-)menneisyydestä. Samoin ympäristökatastrofien aikakautena uudisraivaus kantaa täysin erilaisia konnotaatioita kuin ruumiillisen työn ja aineellisen niukkuuden olosuhteissa.

Joka tapauksessa Uschanovin kartalla Impivaara ei ole epäpaikka:

”Edelliset sukupolvethan eivät ’käpertyneet Impivaaraan’ vaan lähtivät nostamaan Suomen elintaso raivaamalla juuri sen samaisen Impivaaran. Ja onnistuivat niin hyvin, että tuloksena oli mukava Muumilaakso, jossa ei enää tarvitse reuhtoa niin kuin Impivaarassa.” (Uschanov 2015.)

Impivaara asemoituu Uschanovin puheenvuorossa arvotukseltaan myönteiseksi historialliseksi etapiksi matkalla ”hyvinvointiyhteiskunnan” Muumilaaksoon.

Tämänkaltaista, tavanomaiseen ylikansallistumisen vastakohtana käyttöön nähden kirjallisesti perustellumpaa tulkintalinjaa Impivaarasta on tuotu esiin erityisesti kirjallisuudentutkijoiden ja filosofien tarkasteluissa. Ne siis kiinnittyvät retorisisessa käytössäänkin vahvemmin Impivaaran kirjalliseen topokseen ja pyrkivät esittämään tutuista aineksista eteenpäin katsovia tulkintoja. Esimerkiksi professori Tommi Lehtonen (2013) on lyhyessä blogikirjoituksessaan pyrkinyt suhteuttamaan Impivaaran merkitystä tosiasioihin ”länsimaisesta” elämäntavasta, erityisesti sen moniongelmaiseen perustumiseen luonnonvarojen liikkakäytölle ja uusiutumattomalle energialle. Tätä taustaa vasten Lehtonen esittää, että ympäristö-, ilmasto- ja energiakriisin vuoksi odotettavissa olevan maailmantalouden supistumisen vuoksi ”pienyhteisöt kuten perheet, suvut, ’kylät’ ja työyhteisöt ovat tulevaisuudessa hyvinvoinnin tuottamisen perusyksikköjä” (mt.). Tämä siis tarkoittaa taloudellisen vaihdon supistumista ja elintason laskua, jotka korostavat paikallisia suhteita sekä omavaraisia taitoja ja kykyjä. Lehtonen tuo esiin tarpeen ajatella tulevaisuutta myös tämän hetken hallitsevien kehysten ulkopuolelta ja käyttää Impivaaraa ylikansallistumisen myönteisesti arvotettuna vastakohtana. Tämän tyyppisessä kognitiivisessa kartoituksessa ”takamaa” ei pysy samalla tavalla takamaana kaikissa mahdollisissa tai todennäköisissä kehityskuluissa.

Tere Vadén (2012) esittää artikkelissaan "Kolmas Impivaara eli kirjallisuuden ja filosofian välinen kuilu" tulkinnan Suomen ja suomalaisuuden kulttuurisesta tilanteesta suhteuttamalla *Seitsemän veljestä* ja sen tulkintahistorian fennomanian kulttuuriseen ohjelmaan. Fennomanian ohjelma tarkoittaa pyrkimystä kirjoittaa eurooppalaista kirjallisuutta ja filosofiaa suomeksi (Pylkkö 2009, 46–75). Pyrkimyksen ongelma on, että sen olettamukset kirjallisuuden ja filosofian suhteesta ja sen yleistettävyydestä ovat vääriä. Kyse on ajattelun ja kielikokemuksen suhteesta, lyhyesti sanoen siitä, että kirjallisuuden ja filosofian suhde indoeurooppalaisissa kielissä ei ole sama kuin suomessa. Kanta voidaan tiivistää väitteeksi, jonka mukaan suomeksi on mahdotonta kirjoittaa eurooppalaisittain korkeatasoista filosofiaa tai kirjallisuutta (Vadén 2012, 163). Suomenkielinen kirjallisuus ja filosofia ovat omaksuneet muotonsa ja tunnistettavuutensa ehdot Euroopasta; siksi ne ovat esikuvan vangiksi jäädessään eurooppalaisen kirjallisuuden ja filosofian kopioita, eikä kopioimalla saavuteta mitään omaperäistä. Ensimmäisenä suomenkielisenä romaanina *Seitsemän veljestä* on siten eurooppalaisen romaanimuodon tuomista uuteen kontekstiin. Sen tuomisen ennakoehdot on ollut romaani-lajityypin ominaisuuksien tunnistaminen: ”– syy pyrkimykselle kriteerien täyttämiseen ja kriteerien arvioimisen pätevyuden hankkimiseen on hengenelämän kehittäminen, joka on ymmärretty eurooppalaistamisena –” (Vadén 2012, 164).

Täten fennomaaninen kirjallisuus on olemassa kaksinkertaisena kopiona, joka voidaan tunnistaa kirjallisuudeksi vain koska sen tunnistettavuuden ehdot on kopioitu eli kun sen tunnistajat on eurooppalaistettu. Vaikka väite voi kuulostaa raisulta verrattuna kirjallisuudentutkimuksessa tunnistettuun romaanin moniulotteisuuteen (esim. Moretti 2006), se koskee nimenomaan aikaa ja tilannetta, jossa suomenkielinen kirjallisuus muodostui tarpeelliseksi ja mahdolliseksi suhteessa eurooppalaiseen kansallisuusaatteeseen. Antropologisessa mielessä kyse oli siirtymisestä suullisesta perinteestä kirjalliseen.

Vadénin väite on, että ”– – suomenkielisen kirjallisuuden ja suomenkielisen filosofian välillä ei ole mitään yhteyttä” (Vadén 2012, 166). Siinä missä suomenkielinen kirjallisuus on yltänyt jonkinasteiseen omaperäisyyteen ja tuottanut esimerkiksi kirjallisuuden arvottamisen hierarkioissa väheksytyn mutta maailmanlaajuisesti ainutlaatuisen eräkirjallisuuden perinteen, on suomenkielinen filosofia ollut lähes täydellisesti eurooppalaisen filosofian aiheiden kehittelyä, vieläpä varsin usein sen kansansivistyksellistä kääntämistä. Väitteensä perustelemiseksi Vadén esittää tulkinnan *Seitsemän veljeksien* Impivaara-jaksosta. Sen mukaan Kiven romaanin perusristiriita on sivistymisen ja metsäläisyyden välinen. Veljesten kasvu yhteisön jäseniksi edustaa sivilisaation, Euroopan ja kaupungin näkökulmaa, mutta joka tapauksessa *Seitsemän veljestä* sisällyttää itseensä sivilisaatiolle, Euroopalle ja kaupungille vierasta, ”ehkä jopa vihamielistä kokemusta” (Vadén 2012, 165). Teos onkin elävimmillään juuri metsäläisyyden kuvaus ja tässä mielessä sen ilmaus.

Vadénin mukaan tulkintahistoriallisesti voidaan tunnistaa *kolme* Impivaaraa. *Ensimmäinen* Impivaara sisältyy romaanin suunnitelmaan, sikäli kun se on eurooppalaisen katseen luoma. Impivaara on psykologisesti perusteltu kehityskertomuksen välivaihe, taantuma pois sivistyksestä ja yhteisöstä ennen aikuisuuteen kasvamista. *Toinen* Impivaara on tämän kielteisen arvotuksen myönteinen kääntöpuoli, jossa Impivaara merkitsee pakoa yhteisön turmeluksesta, alkuperän ja vanhojen hyvien aikojen etsintää. Näissä molemmissa Impivaara asettuu kaupungin vastakuvaksi (Vadén 2012, 168). Mahdollisuus kolmannen Impivaaran erottamiseen liittyy kysymykseen Impivaaran äänestä. Ensimmäinen Impivaara on äänetön, sillä sivilisaatio ja kaupunki puhuvat sen puolesta. Sen oma ääni olisi vain eläimellistä tai lapsellista melua (vrt. Rancièrè 2009, 23–24). Myös toinen, nostalgian tai luontoon paluun Impivaara on oleellisesti äänetön koska pako vie sen sivilisaation kuulumattomiin: sillä ei ole herrastelijoille mitään sanottavaa. *Kolmas* Impivaara on oikeastaan Kiven romaanin Impivaara, se, joka romaanissa saa äänen. Tämä liittyy Impivaara-jakson eloisuuteen. Tulkinnassaan Vadén tuo oivasti esiin, kuinka veljesten elämä Impivaarassa on kielellistä, neuvottelevaa ja filosofisesti ajattelevaa. Vastoin eurooppalaista olettamusta se on myös materiaalisesti helpointa. Lyhyesti sanottuna veljesten henkilöimä kieli ja kulttuuri, heidän koko

henkinen ja taidollinen perintönsä kukoistaa Impivaaran korvessa. Se on siellä luontevimmissa olosuhteissaan. Impivaara-jakso asettuu suorastaan uhmakkaasti sellaisia eurooppalaisia käsitystapoja vastaan, joiden mukaan eräelämä on alkukantaista, mykkää, raakaa, hankalaa ja lyhyttä (Vadén 2012, 169).

Impivaara-jakson tulkinta yhteiskuntakritiikkinä asettaa Toukolan kylän edustaman yhteiskunnan vastakohtaksi veljesten eräyhteisön. Näiden yhteisön muotojen kuvaus ja arvotus on romaanissa varsin selväpiirteisesti eräyhteisöä suosiva. Toukolan kylä on hierarkkinen, alistava ja väkivaltainen kun taas eräyhteisössä veljekset toimivat luontevasti yhdessä ja kohenevat niin henkisesti kuin taidollisesti.

Vaikka Vadénin tulkinta on valikoiva ja korostaa Impivaara-jaksoa kirjan loppulukuja vastaan, se pohjautuu *Seitsemän veljeksien* huolelliseen luentaan. Tulkinta kiinnittyy siis Impivaaran kirjalliseen topokseen eikä vain julkisen puheen retoriseen topokseen. Kognitiivisena kartoituksena Impivaaran avulla hahmotetaan sekä suomalaisuuden ja eurooppalaisuuden suhdetta että Impivaarassa kiteytyvän perinteen ja elämäntavan suhdetta kapitalistiseen modernisaatioon ja sen tuottamiin ekologisiin ongelmiin.

***Seitsemän veljeksien* Impivaara**

SIMEONI: Olemme siis muuttaneet tänne peikkojen ja paholaisten kaupunkiin. (Kivi 1975, 114.)

Seitsemässä veljeksessä Impivaara on pakopaikka laajemman yhteiskunnan vaatimuksilta ja ristiriidoilta. Se ei kuitenkaan ole ongelmaton paikka, vaan esimerkiksi kristikunnan tai sivistyksen ulkopuolinen peikkojen ja paholaisten ”kaupunki”. Impivaara on siten luonnon ja siihen kytkeytyvien myyttien ja tarinoiden määrittämä paikka. Tällä on merkitystä sen asemalle geopolitiittista mielikuvitustakin ruokkivassa mentaalihistoriassa.

Impivaaran tunnistamiseksi katsaus *Seitsemän veljeksien* kriittiseen historiaan on välttämätön. Sen avulla voidaan määrittää, minkälaiset Impivaaran merkitykset ovat kirjallisesti perusteltavissa ja mikä niiden suhde on Impivaaran retoriseen käyttöön. Korostan tulkinnassani Vadénin tavoin Impivaaran eloisaa ja myönteistä asemaa *Seitsemän veljeksien* kertomuksessa ja nimeän sen vapauden ja vastarinnan paikaksi. Tämä asemointi on kuitenkin suhteutettava laajempaan

tulkintahistoriaan, jota vasten voidaan myös arvioida, mistä Impivaaran kielteinen hahmotus kumpuaa.

Seitsemän veljeksien vanhempi tulkintahistoria on tärkeä sen mentaalihistoriallisen aseman ja aineistossa ilmenneiden käyttötapojen kannalta. Snellmanista alkavassa kansalliskonservatiivisessa tulkintatraditiossa *Seitsemän veljestä* nähtiin sivistystahdon ilmauksena ja kertomuksena ponnisteluista raa'asta metsäläisyydestä kohti ihmisarvoista elämää (Mikkeli 2002). Esimerkiksi V. A. Koskenniemi pyrki sijoittamaan Kiven snellmanilais-runebergiläisen kansallismielisyyden linjaan ja muotoili näkemyksensä *Seitsemän veljeksien* merkityksestä näin:

Siinä kymmenen vuoden vaihteessa, jonka veljekset suorittavat meidän silmiemme edessä, metsästelevältä nomadi-kannalta menestykselliseen uutisviljelykseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen, voimme lukea oman kansamme tuhatvuotisen historian.” (Koskenniemi 1931, 221.)

Tässä tulkintatraditiossa *Seitsemästä veljeksestä* muotoiltiin kansallista allegoriaa, joka kouluopetuksen vaikutuksesta muodostui osaksi suomalaista mentaalihistoriaa. Vanhemmassa tulkintraditiossa Impivaara nähtiin myönteisenä ponnistelun ja korvenraivauksen paikkana. Kuitenkin sen asema pakopaikkana tai kehitysvaiheena korosti Impivaaran vastakkainasettelua yhteiskuntaan (vrt. Karkama 1985). Tämä on todennäköisesti ruokkinut 2000-luvun kognitiivisessa kartoituksessa tavanomaista puhetapaa Impivaarasta kansallisen eristäytymisen symbolina. Näin vanhemmasta kriittisestä historiasta kumpuavat merkitysäänteet saattavat elää kummituselämää julkisen puheen kliseinä.

Kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta kansalliskonservatiivinen tulkintatraditio alkoi murtua jo 1970-luvulla (esim. Kinnunen 1973). Sittemmin tutkimus on suuntautunut tieteenalan kehityksen mukaisesti esimerkiksi romaanin lajiongelmiin, rakenteisiin, motiiviainekseen ja tekstienvälisiin suhteisiin. Toisin sanoen tutkimus on osoittanut *Seitsemän veljeksien* rikkaan monimielisyyden ja sen erilaiset tulkintamahdollisuudet. Suhteessa retoriseen topokseen tutkimuksen tunnistama Impivaaran kirjallinen topos liittyy erityisesti siirtymiin: erämaasta yhteiskuntaan, metsästyksestä maanviljelyyn, pakanuudesta kristillisyyteen, poikamieselämästä avioelämään ja yleisemmin uudesta vanhaan (Kinnunen 2002, 104). *Seitsemän veljeksien* kerronnan juonikkuus ei kuitenkaan salli yksiselitteisiä arvostelmia näistä muutosprosesseista. Tässä suhteessa vastakkain asettuvat romaanin seikkailujen ja komiikan vetovoima ja sen juonirakenne.

Seitsemän veljeksien kriittisessä historiassa keskeinen havainto on romaanin ”ilostelevuus” eli tunnelataus, kummellukset ja huumori, joka tasoittuvat lopun yhteiskuntaan palaamisessa ja sopeutumisessa. Havainto on oleellinen *Seitsemän veljeksien* lajin tunnistamisen kannalta. Siinä missä Pirjo Lyytikäinen (2004) ehdottaa *Seitsemän veljeksien* lajiksi transgressioromaania, on Sari

Salin (2011, 7) tulkinnut sen pikareskiromaaniksi. Salinin tulkinta on uskottava, koska se tarjoaa selityksen Seitsemän veljeksien rakenteelle: lopun sovitus ja parannus eivät merkitse rakenteen vajavaisuutta vaan liittävät sen veijariromaanin perinteeseen. Tämänkin tulkinnan mukaan Impivaara merkitsee vapautta ja kasvaa sovituksen myötä osaksi muotoutuvaa yhteiskuntaa, eikä suinkaan jää sen takapajuiseksi vastakohtaksi.

Jyrkimmän kontrastin Impivaaran tavanomaiselle retoriselle käytölle tarjoaa Pirjo Lyytikäinen *Seitsemän veljeksien* lajia tarkastelevassa tutkimuksessaan *Vimman villityt pojat* (2004). Lyytikäinen polemisoi tulkinnassaan siveellisen kehityksen ja sopeutumisen teemoja ja korostaa romaanin transgressiivisiä aineksia. Impivaara edustaa eepistä seikkailuaikaa, jota määrittävät poikkeukselliset tilanteet ja käytös (Lyytikäinen 2004, 230). Arkisen realistisissa puitteissa kertomuksen eepiset ja tarunomaiset piirteet kuitenkin muuntuvat usein koomisiksi ja groteskeiksi. Veljekset ovat koomisia heeroja, jotka soveltuvat paremmin kuvaamaan ristiriitoja ja sopeutumisen vaikeuksia kuin myönteiseksi arvotettua sivilisaation voittoa metsäläisyydestä.

Lyytikäisen mukaan ”Impivaarassa toteutuvat vallankumousideaalit, joiden toteutumisesta ei ollut puhuttakaan 1870-luvun Suomessa” (mt. 163). Tulkinta voidaan haastaa korostamalla *Seitsemän veljeksien* loppuluvun merkitystä sekä lukutaidon ja sivistyksen keskeistä asemaa romaanin kokonaisuudessa (esim. Kinnunen 2002; Salin 2011). Vallankumousidealien vetoavuus riippuu siitä, mitä niiden katsoo olevan: vähintäänkin romaanin Impivaaran vapaus on taloudellista riippumattomuutta, esivallan etäisyyttä ja vapautta paikallisyhteisön sosiaalisesta kontrollista. Joka tapauksessa Lyytikäisen tulkinta on oiva esimerkki Impivaaran kirjallisen aiheen sisältämistä mahdollisuuksista Impivaara-kliseen uudelleenarviointiin.

Seitsemän veljeksien kirjallisena topoksena Impivaarassa ei ole oikeastaan mitään, mikä tekisi siitä soveltuvan kansallismielisen eristäytymisen vertauskuvan. Elo Impivaarassa on myös miten tahansa määriteltyä kansallisuusaatetta edeltävää ja omavaraisessa riippumattomuudessaan anarkkista kentties jopa Ernst Jüngerin *Waldgängerin* eli modernia hallintavaltaa ja sen vaatimuksia metsään väistävällä tavalla (vrt. Jünger 2008 [1951]). Toinen kysymys on, jääkö väistö pysyväksi olotilaksi, vai rakentaako se omaehtoisen ja suostumukseen perustuvan yhteiskuntaan osallistumisen edellytyksiä.

Kilpailuvaltion paheiden kasaumasta omavaraiseen tilasuhteiden ajatteluun

Otin tutkimustehtäväkseni kysyä, mitä tunnistamani Impivaarat kertovat suomalaisten geopoliittisesta mielikuvituksesta. Keräämästäni aineistosta erotin kolme Impivaaran käyttötapaa – Impivaara ylikansallistumisen vastakohtana, kansallinen Impivaara sekä kolmannet Impivaarat. Sekä käyttö ylikansallistumisen vastakohtana että kansallinen Impivaara liittyvät suomalaiselle kilpailuvaltiolle (Moisio 2012) tyypilliseen kansainvälistymisdiskurssiin, jossa kamppaillaan tilasuhteiden määrittelyyn liittyvistä poliittista kysymyksistä. Sen sijaan kolmannet Impivaarat tavoittelevat horisontinvaihdosta, jossa Suomen kulttuurista tilannetta tai historiallisten elämäntapojen ekologisuutta pyritään arvioimaan uudelleen.

Julkiseen puheen topoksena Impivaara on merkityksiltään avoin ja asiayhteyksien mukana muokkautuva klisee, joka edelleen ammentaa *Seitsemän veljeksien* tulkinnasta kansallisena allegoriana. Tämänkaltainen tulkinta Kiven romaanista näyttäisi siis edelleen olevan olemassa, vaikka se ei ole kirjallisesti tai kriittisesti perusteltu. Siitä kumpuaa Impivaara-vertauskuvan oletettu kollektiivinen merkityksellisyys. Kirjallisuuskritiikin vaikutus julkiseen keskusteluun voisikin olla tämän puhutavan purkaminen. Impivaaran käytön mielivaltaisuus on kuitenkin aineistoni perusteella osittain jo tunnistettu, ja kansainvälistymis-diskurssista poikkeavat puheenvuorot pyrkivät yleensä tulkitsemaan Impivaaraa Kiven romaaniin vedoten. Kirjallisen topoksen kautta näyttääkin olevan mahdollista irtautua kliseen merkityslaahuksesta.

Kognitiivinen kartoitus toimii Impivaaran tapauksessa siten, että Kiven romaania viitekohteena käyttämällä pyritään muodostamaan jonkinlaista suhdetta menneisyyteen, muutokseen ja kollektiiviseen historiaan samaan aikaan kun pyritään hahmottamaan omaa asemaa kapitalismin tilan tuotannossa, ”globaaliverkostoissa” ja ydin-periferia -suhteissa. Voikin sanoa, että Impivaaraa käytetään metaforana, joka vaatii sopeutumaan kapitalismin tilan tuotantoon. Tämän tilan tuotannon piirteitä tässä ajassa ovat erityisesti ylikansallistuminen, valtion kansainvälistyminen, kaupungistuminen, alueellinen eriarvoistuminen sekä ydin-periferia -asetelman kärjistyminen. Osana suomalaista mentaalihistoriaa Impivaara saattaa olla synekdokee, joka edustaa kaikkia Suomen kaukaisia vaaroja, siis syrjäseutuja. Maantieteen varhemmassa tutkimusperinteessä Pohjois- ja Itä-Suomi erotettiin luonnon Suomeksi, jonka vastakohtana muodosti vauraampi ja kehittyneempi kulttuuri-Suomi (esim. Granö 1951, 359). Tässä suhteessa Impivaara, joka *Seitsemässä veljeksessä* on monella tapaa luonnon ja kulttuurin törmäyspaikka, viittaa geopoliittisesti sekä Suomen kansanväliseen sijaintiin että alueellisuuteen. Impivaaraa ovat myös valtion kansainvälistymisen häviäjät eli talous- ja väestökehityksessä vaikeuksiin ajautuneet alueet, jotka usein nähdään myös kulttuurisesti merkityksettöminä.

Kiven romaanissa Impivaara on vapauden ja vastarinnan tila, joka liittyy muutokseen. Impivaarassa kohtaavat menneisyys ja tulevaisuus, joita kuitenkin ei arvoteta yksiulotteisella tai -selitteisellä tavalla. Muutokseen sopeudutaan, mutta omavaraiselta pohjalta, ei ainoastaan ulkoisten vaatimusten paineessa. Kliseeksi muodostuneessa merkityksessään Impivaaran voisi jo jättää rauhaan. Mutta sen ei pidä estää tähyilemästä siintäviä Impivaaroja: kulttuurisen menneisyyden ja tulevaisuuden tasapainoiseen arviointiin tai yhteiskunnan luontosuhteen ajatteluun se on kuvitteellisena paikkana oivallinen.

Aineisto

Alhonsuo, Sampo & Heikkinen, Päivi 2008. Impivaara ei palaa rahoitusmarkkinoille. *Talouselämä*, sivullinen, 25.4.2008 [<https://www.talouselama.fi/uutiset/impivaara-ei-palaa-rahoitusmarkkinoille/a3239ec8-f346-3761-b468-1d04acfbff57>, luettu 8.1.2019]

Aniluoto, Arto 2011. Linjavalinta vaaleissa: Kansainvälinen vai impivaaralainen Suomi. *Suomenkuvalehti*, mielipiteet, 14.4.2011 [<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/mielipide-kotimaa/linjavalinta-vaaleissa-kansainvalinen-vai-impivaaralainen-suomi/>, luettu 29.12.2019]

Huusko, Markku (2012) Impivaara kiukutti perussuomalaista – selitys, *Uusi Suomi*, kotimaa, politiikka 7.2.2012, [<https://www.uusisuomi.fi/uutiset/impivaara-kiukutti-perussuomalaista-selitys/205b37b2-0baa-31ad-a202-4aa9e2883c66>, luettu 5.1.2020]

Hännikäinen, Timo 2018. Sisäinen Impivaara. Puhe Suomen Sisun 20-vuotisjuhlassa 3.11.2018 [<https://www.suomensisu.fi/timo-hannikainen-sisainen-impivaara/#>, luettu 5.1.2019]

Juga, Topi 2018. ”Suomen ratkaisu ei voi olla impivaaralainen eristäytyminen” – STTK:n Antti Palola: Seuraavaan hallitusohjelmaan tarvitaan laaja maahanmuutto-ohjelma. *Demokraatti*, politiikka, 18.7.2018 [<https://demokraatti.fi/suomen-ratkaisu-ei-voi-olla-impivaaralainen-eristaytyminen-sttkn-antti-palola-seuraavaan-hallitusohjelmaan-tarvitaan-laaja-maahanmuutto-ohjelma/>, luettu 9.1.2020]

Lampi, Santeri, 2015. Sailas: Hallituksen talouslinjassa impivaaralainen sävy. *Suomenmaa*, 11.6.2015 [<https://www.suomenmaa.fi/uutiset/sailas-hallituksen-talouslinjassa-impivaaralainen-savy-6.71.11699.679e7bad5a>, luettu 9.1.2019].

Lehtonen, Tommi, 2013. Impivaara 2.0. Blogikirjoitus

[https://www.univaasa.fi/fi/blogs/expert/ajatusyhteys/impivaara_2-0/, luettu 10.1.2020]

Saario, Jari 2015. Impivaara ei pärjää omillaan. *Kauppalehti*, kolumni, 17.6.2015

[<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/impivaara-ei-parjaa-omillaan/62100805-c93a-3c83-b542-bfcfa5fbcf96>, luettu 29.12.2019]

Sumuvuori, Johanna, 2011. Impivaaran tuolla puolen. [<https://www.vihreat.fi/blogit/johanna-sumuvuori/2011/03/impivaaran-tuolla-puolen>, luettu 29.12.2019]

Uschanov, Tommi, 2015. Miksi Impivaaraa pidetään kauhukuvana, mutta Muumilaaksoa ei? *Helsingin Sanomat*, Sunnuntai, kolumni 19.4.2015, [<https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002817250.html>, luettu 29.12.2019]

Viren, Matti, 2018. Taas se Impivaara. Blogi 6.8.2018, [<https://www.oikeamedia.com/o1-77709>, luettu 29.12.2019]

Vuorenrinne, Antti, 2015. Impivaaran suuntaan, *Demokraatti* 19.5.2015, [<https://demokraatti.fi/impivaaran-suuntaan/>, luettu 9.1.2019]

Kirjallisuus

Anderson, Benedict 2006 [1983]. *Imagined communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso, London.

Brubaker, Georges 2004. In the name of the nation: reflections on nationalism and patriotism. *Citizenship Studies* 8:2, 115-127.

Burgess, Jonathan, Kneebone, Emily, Liapis, Vaios & Swift, Laura (toim.) 2001. "Topos". *The Literary Encyclopedia*. First published 01 November 2001
[<https://www.litencyc.com/php/stopics.php?rec=true&UID=1126>, accessed 04 January 2020.]

Granö, J. G. 1951. Maantieteelliset alueet. Teoksessa J. G. Granö (toim.) *Suomen maantieteen käsikirja*, Helsinki, Otava.

Halonen, Timo-Jaakko 2011. *Mekin olemme lukeneet joitakin kirjoja – Suomalaisen politiikan tärkeimmät kirjat 1917 –*. Helsinki, Eduskunnan kirjasto.

- Heikkinen, Vesa 2017. Poliitikka on sika, joka syö mitä vain – ja poliitikkokin on kirjallisesti kaikkiruokainen. *Aamulehti*, mielipiteet, 11.12.2017 [<https://www.aamulehti.fi/a/200595247>, luettu 6.1.2020]
- Hyvärinen, Matti 2004. Seitsemän veljeksien pidätely kansakunta. *Kulttuurintutkimus* 21:2, 5-20.
- Jameson, Fredric 2008 [1979]. *Fables of aggression. Wyndham Lewis, the Modernist as Fascist*. London, Verso.
- Jameson, Fredric 2008 [1981]. *The political unconscious*. London, Routledge.
- Jameson, Fredric 1991. *Postmodernism, or, the cultural logic of late capitalism*. London, Verso.
- Jameson, Fredric 1995. *The geopolitical aesthetic. Cinema and space in the world system*. Bloomington, Indiana University Press.
- Jünger, Ernst 2008 [1951]. *Der Waldgang*. Stuttgart, Klett-Cotta.
- Karkama, Pertti 1985. *Impivaara ja yhteiskunta*, Oulu, Pohjoinen.
- Kinnunen, Aarne 1973. *Tuli, aurinko ja seitsemän veljestä*, Helsinki, SKS.
- Kinnunen, Aarne 2002. *Seitsemän veljestä ja lukemisen juonet*, Helsinki, WSOY
- Kivi, Aleksis 1975 [1870]. *Seitsemän veljestä*. Viides painos. Helsinki, Otava.
- Koskenniemi V. A. 1931. *Aleksis Kivi*. Porvoo, WSOY.
- Kuisma Markku 1999. Europe's wood basket transformed. Teoksessa Tuomas Lehtonen (toim.) *Europe's Northern Frontier: Perspectives on Finland's Western Identity*, s. 50–85. Jyväskylä, PS-kustannus.
- Lyytikäinen, Pirjo 2004. *Vimman villityt pojat. Aleksis Kiven Seitsemän veljeksien laji*. Helsinki, SKS.
- Mikkeli, Heikki 2002. Kanonisoitu via monisärmäinen Kivi? ”Seitsemän veljeksien” muuttuvat historialliset kontekstit. [<http://www.helsinki.fi/hum/kotim.kirjallisuus/kivijalka/2002/mikkeli.htm>, luettu 9.1.2020]
- Moisio, Sami 2012. *Valtio, alue, politiikka*. Tampere, Vastapaino
- Moretti, Franco 2006. On the Novel. Teoksessa F. Moretti (toim.) *The Novel. Vol. I: History, Geography, Culture*. Princeton, Princeton University Press

Pykkö, Pauli 2006. Fennomanian umpikujasta nykysuomalaiseen itsepetokseen. *niin & näin* 2/06 81–83.

Pykkö, Pauli 2009. Luopumisen dialektiikka. Taivassalo, Uuni.

Rancière, Jacques 2009. *Erimielisyys. Poliittikka ja filosofia*. Helsinki, Tutkijaliitto.

Salin, Sari 2011. Seitsemän munaa. Pikareski ja parannus Aleksis Kiven romaanissa. *Avain* 4/2011, 5–19.

Vadén, Tere, 2012. Kolmas Impivaara eli kirjallisuuden ja filosofian välinen kuilu. Teoksessa Antti Salminen, Jukka Mikkonen & Joose Järvenkylä (toim.) *Kirjallisuus ja filosofia. Rinnakkaisuuksia, risteyksiä ristiriitoja*, s. 163–174. Helsinki, SKS.

Tally, Robert Jr. 2013. *Spatiality*. (The New Critical Idiom). London, Routledge.

Viihari, Auli, 1996. Kansakunnan kirjoittaminen. Teoksessa *Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja* 49:2. Helsinki, SKS.